

STANISLOVAS LAZUTKA, RASA MANKUVIENĖ

**ALBERTO GOŠTAUTO TEISMŲ BYLOS SU MIKALOJAUS
MIKALOJAIČIO RADVILOS JAUNESNIOJO NAŠLE IR SŪNUMIS
BEI PALENKĖS VAIVADA JONUŠU STANISLOVAIČIU KOSTEVIČIU¹**

л. 174 об. 200. // *Зарукя* воеводе виленскому, пану Краштолду, против подчашол(о), п(а)на Яна Миколаевича Радвила, о беспечност(ь) здоров(ь)я.

Жыкгимонт...

Лысть до подчашого, п(а)на Яна Миколаевича.

Прысылал к намъ воевода виленский, канцлерь, староста бел(ь)ский мозырский, пан Олбрахть Мартинович Кгаштолть, о том, иж поведано его м(и)л(ос)ти от некоторых приятелей его, што ж, дей, ты *вазнь* маючи, и похвалки на его м(и)л(ос)ти чинил на многих местцохъ у двора нашо(о), для чого ж его м(и)л(ос)ть¹ здоров(ь)я небеспечон своего¹. Ино веджо мы первой сего о томъ до тебе писали, приказуючи тебе подъ закладом нашим, под тридцатма тысячами копами грошей, а сторона стороне—дваццать тысячей копъ грошей, абы ты на его м(и)л(ос)ть самог(о) и на слуг, и потданных его как рукою, так и словом не сепал и во *всемъ* у добром покою сам и слуги, и потданные твои *напротивко* п(а)на воеводы слугъ, и потданных его м(и)л(ос)ти были, поки, дасть Бог, у = в *отчизне* нашой—Великом князстве Литовскомъ—будем, а как там будемъ, мы вамъ сами *хочем* справедливость вчинити. И ты, не *джаючи* о тое писан(ь)е и заруки наши, жадным правом зъ его м(и)л(ос)тью не *обшедъшися*, таковую смелость на розказан(ь)е н(а)по, г(оспо)д(а)рское, *противку* нас маешъ, иж таковыя похвалки на его м(и)л(ос)ть, п(а)на воеводу, раду нашу высокую, чиниш, чого ся тебе не годило чинити, што ж намъ есть велико на тебе не любо, иж таковыя ваши росторжки и незгоды не тол(ь)ко мiali бы перестать, але ещо бол(ь)ши повствують, чого ж мы бол(ь)ши тог(о) терпети не будемъ. Для чого ж послали есмо до тебе

дворянина н(а)шего и словом о том казали есмо ему *от* нас тебе мовити. А прто ж, и повторе тебе приказуемъ под тым же закладом нашим, под тридцатма тысячами копами грошей, а сторона стороне—дваццать тисечи коп грошей, абы еси через то на п(а)на воеводу, его м(и)л(ос)ть, п(а)на Кваштолта самог(о), и на слуг, и подданных его как рукою, так и словом не сегал и во всемъ добром покою и слуги, и подданные твои напротиву п(а)на воеводы и слуг, и подданных его м(и)л(ос)ти были конечно, поки, даст Бог, у—в *отчизне* нашой—у Великом князстве Литовскомъ—будем, а как там будем, мы во всемъ вам на обе стороне справедливость учиним.

Писан у Кракове, под лет(ы) 1 пятьсотъ 25, мхе[ся]ца июля(я) 14 [день], индик(т) 13.

В том листе рука королевская есть.

Жыкгимонт ...

- л. 175. 201 // Отложен(ь)е на *илиий* час комисея в справе п(а)на Кваштолта и п(а)ны Радивилами о границы и зайстья межи *имел(ь)емъ* Тыкотином и Ганязем.

Жыкгимонт...

Воеводе троцкому, гетману н(а)шому навывжшому, старосте браславскому и веницкому, кн(я)зю Костянтину Ивановичу Острозскому, п(а)ну троцкому, старосте городенскому, п(а)ну Юр(ь)ю Миколаевичу Радивиловича.

Што перво сего жаловали намъ кн(я)зь Миколай, бискуп жомойтский, а воеводиная виленская, канцлерица н(а)ша, п(а)ни Миколаева Миколаевича, п(а)ни Альжбета, а подчаший наш, державца василишский и марковский, пан Ян, а державца ушпол(ь)ский и пенянский, и вил(ко-мирский) пан Станислав—Миколаевичы, на воеводу виленского, канцлера н(а)шого, старосту бел(ь)ского и мозырского, п(а)на Олбрахта Мартиновича Кваштолта, якобы их м(и)л(ос)ти и подданным ихъ кривды ся великие деяли въ ктвалтехъ, а наездькахъ, въ пожарах, у головщинах, въ боех, въ грабежах и въ показен(ь)и границъ, и в *илиихъ* многих речах *имен(ь)ю* их Ганезю з *имен(ь)я* его м(и)л(ос)ти Тыкотина. Яко ж и на он часъ, как будучи нам у в *отчизне* нашой—у Великом князстве Литовскомъ, о том есмо межы их м(и)л(ос)тью смотрели. И пан

Кгаштоль, воевода виленский, поведил перед нами, иж они жадное кривды от его м(и)л(ос)ти не мають, нижили, дей, от самых их м(и)л(ос)ти большие кривды и вѣтиски, и шкоды его м(и)л(ос)ти ся деють в ымен(ь)ю его, вѣ Тыкотине, што ж, дей, за отца ихъ почало ся. Иж, дей, необжчикъ отецъ ихъ, пан Миколай, через стародавние границы почал ся вpirати в некоторые земли тог(о) имен(ь)я его м(и)л(ос)ти Тыкотина и границы, дей, самъ себе в ымен(ь)ю его м(и)л(ос)ти был положил, и копцы закопал. А тое, дей, имен(ь)е его м(и)л(ос)ти маеть границу зъ землями нашими Бел(ь)скими, а не Ганезскими. На што ж его м(и)л(ос)ть и коммисары в нас себе был побрал: маршалка земьского, воеводу новгородского, державцу мерецкого, ош(менского) и дов(ктовского), пана Яна Яновича Заберезынского, а воеводу полоцкого, старосту дорогичского, п(а)на Петра Станиславовича [Кипску]. И мы, убачивши то, иж коли казали есмо были их м(и)л(ос)ти привилей на тое имен(ь)е Ганез перед нами положить, хотячи ся доведати того имен(ь)я ихъ Ганезя, и конца есмо на тот час не могли вчинити, и отложили то до прыхан(ь)я нашего к Великому князству Литовскому. Кака же и до пана воеводы, его м(и)л(ос)ти, виленского, о том есмо писали, ажбы его м(и)л(ос)ть о то права з ними не мел ани судей своих тамъ не выводил для того, иж тое имен(ь)е его м(и)л(ос)ти Тыкотин маеть границу зъ землями н(а)шими Бел(ь)скими. И к тому теж хотячи, абы се первой конец стал в н(а)шой речи г(оспо)д(а)рской. То пак тыми разы пан подчаший, как будучи в нас, у Кракове, жаловал намъ на воеводу, его м(и)л(ос)ть, виленского, от п(а)ни матки и брати своее, иж бы вradники и люди его м(и)л(ос)ти, наехавши на власные земли // земян ихъ Баск и Вышоватых, и иных потданных ихъ, мордерства великие моделали: и жита, и ярины на их землях пожали, а иные иобили. Яко ж мы о том лист наш до п(а)на воеводы, его м(и)л(ос)ти, виленского, их м(и)л(ос)ти были дали, ажбы его м(и)л(ос)ть на то зъ своее руки судей взял.

л.175 об.

И тыми разы, впаметавши то, иж есмо яко ихъ привилей, так теж и о границы земли, отложили то до приехан(ь)я н(а)шого и писали есмо до п(а)на воеводы, его м(и)л(ос)ти, виленского, ажбы его м(и)л(ос)ть без

небытности н(а)шое у Великом князстве Литовскомъ о тые границы судей там не выводил и в право з их м(и)л(ос)тью не вступовав, поки первой в нашой речы г(оспо)д(а)рской конец ся станеть, а откладаемъ тую реч до н(а)шого шасного прыеханья, аж, дасть Б(о)гъ, к Великому князству Литовскому. И, ваша бы м(и)л(ос)ть, ежо о том ведали и на тот час там не выездили. А как, дасть Б(о)гъ, там у панстве нашом будем, мы, оттомъ достаточне доведавши ся и перве учинивши конец в нашой речи г(оспо)д(а)рской, то ж их м(и)л(ос)ти на то судей подаемъ, которые ж, там выехавши, на обе стороне их м(и)л(ос)ти справедливость наконец во всемъ вчинять.

Писанъ у Кракове, под лет(ы) тысяча пятьсот 25, м(еся)ца июл(я) 13 ден(ь), индикт 13.

В томъ листе рука королевская есть.

Горностаи, писар.

202. В справе воеводы подляшског(о), п(а)на Януша Костевича з воеводою виленским, п(а)ном Кгаштолтом, о имения Слободжу а Чичевичи.

Жыкгимонт...

Воеводе подляшскому, маршалку н(а)шому, старосте ковенскому, державъцы ожскому и переломскому, и радун(ь)скому, п(а)ну Яну Станиславовичу Костевичу.

Што еси первой сего прислал к нам, жалуючи на воеводу виленского, канцлера, старосту бельского и мозырского, п(а)на Олбрахта Мартиновича Кгаштолта, яко бы его м(и)л(ос)ть держалъ имен(ь)я, близкость твою, Слободку а Чичевичи, нетъ ведома котрым обычаемъ. О чом жо мы тебе дали до его м(и)л(ос)ти листь нашъ: естли бы его м(и)л(ос)ть которые листь твердости на то в себе мел, мы казали были его м(и)л(ос)ти тые листь твердости перед панъ радами н(а)шими, их м(и)л(ос)тью, положить и в том ся с тобою расправити.

Ино тьми разы присылал к нам пан воевода виленский, панъ Кгаштолтъ, поведаяючи, иж м(и)л(ос)ть тые имен(ь)я купил за немалую суму пенязей у-в опчича тых именей небож // чика, п(а)на Вешторга. Яко ж, дей, мы, водле кули его м(и)л(ос)ти и листу купчого, тые имен(ь)я потвердили его м(и)л(ос)ти нашимъ привил(ь)емъ

навечность. А кгда же его м(и)л(ос)ть тые имен(ь)я держать за слышными причинами, а тая ся реч стегает(ь) до привил(ь)я н(а)шого, теды в небытности нашой у Великом князстве Литовскомъ не можеть никто привил(ь)евъ наших ламати. А так мы для тое причины тую реч откладываемъ до н(а)шого шастного аж, дасть Бог, приехан(ь)я к Великому князству Литовскому, и тыхъ листов твердостей передъ п(а)ны радами н(а)шими покладати его м(и)л(ос)ти не казали; и ты бы о томъ ведал и в право перед панов, ихъ м(и)л(ос)ти, рад нашихъ, листом нашим, который есмо перво сего тебе дали, его м(и)л(ос)ти не позывал. А как, дасть Б(о)гъ, у панстве нашоу Великом князстве Литовскомъ-будемъ, мы кажемъ его м(и)л(ос)ти тые листы твердости на тые имен(ь)я перед нами положити и, вглянувши в тые твердости, вчиним то, што ся будем в том намъ справедливого видети.

Писанъ у Кракове, под лет(ы) тысяча пятьсот 25, м[еся]ца июл(я) 8 ден(ь), индикт 13.

Горностаѣ.

Противен(ь) тым же обычаемъ до всихъ пановъ.

VERTIMAS

200. Laidas Vilniaus vaivada, ponui Goštautui prieš pataurininkį, poną Joną Mikalojaitį Radvilą, kad apsaugoti sveikatą.

Žygimantas ...

Raštas pataurininkui, ponui Jonui Mikalojaičiui Radvilai. Pranešė mums Vilniaus vaivada, kancleris, Belsko ir Mozyriaus seniūnas, ponas Albertas Martynaitis Goštautas apie tai, kad sužinojo jo mylsta iš kai kurių savo draugų, jog tu pyktį turėdamas, ir grasinai jo mylštai daugelyje mūsų rūmų vietų, todėl jo mylsta nesaugus dėl savo sveikatos. Betgi mes ir anksčiau apie tai tau rašėme, įsakydami tau laiduojant mums iš trisdešimt tūkstančių kapų grašių, o šalis šaliai—dvidešimt tūkstančių kapų grašių, kad tu prieš patį jo mylštą ir tarnus, ir pavaldinius tiek ranka, tiek ir žodžiu nesikėsintum ir visame kame pats ir tavo tarnai, ir valdiniai su ponu vaivada, jo mylستos, tarnais ir valdiniais geroje ramybėje būtumėte, kol, duos Dievas, tėvonijoje mūsų – Lietuvos Didžiojoje Kunigaikš-

tystėj – būsim, o kai ten būsim, mes patys norim jums teisingumą įvykdyti. Ir tu, nepaisydamas to rašto ir mūsų laido, jokių teismų su jo mylėta nesibylinėjęs, tokią drąsą prieš mūsų, valdovo, įsakymą, prieš mus turi, kad tokius grasinimus jo mylėtai, ponui vaivada, mūsų aukštajam tarėjui, darai, kokių daryti tau nederėtų, dėl to mes jaučiame tau didžiulę nemalonę, kad tokie vaidai ir nesutarimai ne tik kad nesiliauja, bet dar labiau didėja, ko mes jau toliau nebepakęsim. Dėl to nusiuntėme pas tavę mūsų dvarionį ir žodžiu liepėme apie tai tau nuo mūsų pasakyti. O kartu ir pakartotinai tau įsakome, laiduojant tuo pačiu laidu, iš trisdešimt tūkstančių kapų grašių, o šalis šaliai – dvidešimt tūkstančių kapų grašių, kad per tą [laidą] prieš poną vaivadą, jo mylėtą, poną Goštautą patį, ir tarnus, ir valdinius jo tiek ranka, tiek ir žodžiu nesikėsintum ir visame kame [pats] ir tavo tarnai, ir valdiniai su ponu vaivada, jo mylėtos tarnais ir valdiniais geroje ramybėje iki galo būtumėte, kol, duos Dievas, tėvonijoje mūsų – Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – būsim, o kai ten būsim, mes visame kame abiem šalims teisingumą įvykdysim.

Rašyta Krokuvoje, 1525 metų, liepos mėnesyje 14 dieną, indiktas 13.

Prie to rašto pridėta karaliaus ranka.

Žygimantas ...

201. Atidėjimas kitam laikui komisijos dėl pono Goštauto ir ponų Radvilų reikalo dėl ribų ir [jų] peržengimo tarp Tikocino ir Ganiazės dvarų.

Žygimantas ...

Trakų vaivada, Braclavo ir Vinicos seniūnai, etmonai mūsų aukščiausiam, kunigaikščiui Konstantinui Ivanovičiui Astragiškiui, Trakų kaštelionui, Gardino seniūnui, ponui Jurgiui Mikalojaičiui Radvilai.

Kad anksčiau skundėsi mums kunigas Mikalojus, Žemaitijos vyskupas, ir Vilniaus vaivadienė, mūsų kanclerienė, ponė Mikalojaitienė Mikolaitienė, ponė Elžbieta, ir mūsų pataurininkis, Vosyliškių ir Markovo laikytojas, ponas Jonas, ir Užpalių bei Penionių, ir Ukmergės laikytojas, ponas Stanislovas Mykalojaitis Vilniaus vaivada, mūsų kancleriui, Belsko ir Mozyriaus seniūnui, ponu Albertu Martynaičiu Goštautu, kad jų mylėstoms ir jų pavaldiniams smurtu, atpuoliais, padegimais, žmogžudystėmis, sumušimais, plėšimais ir ribų pažeidimais, ir daugelyje kitų dalykų jų Ganezės dvarui iš jo mylėtos Tikotino dvaro dideles skriaudas darė. Kaip ir anuo laiku, kai būnant mums tėvonijoje – Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, apie tai esame tarp jų mylėstų žiūrėję. Ir ponas Goštautas, Vilniaus vaivada, pasakojo

mums, kad jie jokių skriaudų iš jo mylstos neturi, kai tuo tarpu iš jų pačių mylėtų didelės skriaudos ir prievartavimai, ir nuostoliai jo mylstos dvarui Tikocinui daromos, kas gi prie tėvo jų prasidėjo. Nes, gi, velionis tėvas jų, ponas Mikalojus, per senų laikų ribas į kai kurias jo mylstos to Tikocino dvaro žemes pradėjo veržtis ir ribas, gi, pats sau jo mylstos dvare nustatė, ir ežiaženklus įkasė. O šis, gi, jo mylstos dvaras ribojasi su mūsų Belsko žemėmis, o ne Ganezės. Dėl ko jo mylsta ir komisorius pas mus sau buvo paėmęs: žemės maršalką, Naugarduko vaivada, Merkinės, Ašmenos ir Daugų laikytoją, poną Joną Jonaitį Zaberezinskį, ir Polocko vaivada, Drogičino seniūną, poną Petrą Stanislovaitį Kišką. Ir mes, pastebėję tai, kad kai liepėme jų mylستoms pateikti mums privilegiją tam Ganezės dvarui, norėdami išsiaiškinti dėl to jų Ganezės dvaro, ir tuo metu užbaigti [šios bylos] negalėjome ir atidėjome tai iki mūsų atvykimo į Lietuvos Didžiąją Kuni-gaikštę. Kaip gi ir ponui Vilniaus vaivada, jo mylستai, apie tai rašėme, kad jo mylsta dėl to su jais nesiteistų, ir nei savo teisėjų ten nevežtų todėl, kad tas jo mylstos Tikocino dvaras ribojasi su mūsų Belsko žemėmis. Ir be to dar norėdami, kad pirmiau būtų išspręstas mūsų, valdovo, reikalas. Tačiau kadangi šiuo metu ponas pataurininkis, būdamas pas mus Krokuvoj, ir savo ponios motinos, ir brolių vardu skundėsi mums jo mylsta Vilniaus vaivada, kad jo mylstos urėdai ir žmonės, užpuolę jų Baikų ir Vyšovatų žemionis, ir kitus jų pavaldinius, didelius plėšimus vykdė: ir javus, ir vasa-rojus jų žemėse nukirto, o kitus išmušė. Kaip gi mes dėl to mūsų raštą [adrestuotą] jo mylستai, ponui Vilniaus vaivada, jų mylستoms (Radvilams. Aut.) davėme, kad jo mylsta (Goštautas. Aut.) tam iš savo pusės teisėjus paimtų. Tačiau šiuo metu, prisiminę, kiek dėl jų privilegijos, tiek taip pat dėl žemės ribų, atidėjom tai iki mūsų atvykimo ir rašėme jo mylستai, ponui Vilniaus vaivada, kad jo mylsta mums nesant Lietuvos Didžiojo Kuni-gaikštystė dėl tų ribų teisėjų ten nevežtų ir į teismą su jų mylستom nesto-tų, kol pirmiau mūsų, valdovo, reikalas nebus išspręstas, o atidedame tą reikalą iki mūsų laimingo atvykimo, jeigu duos Dievas, į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę. Ir, jūsų mylstos, jau apie tai žinotumėte ir tuo metu ten nevyktumėte. O kai, duos Dievas, ten valstybėje mūsų būsim, mes, tai pa-kankamai išsiaiškinę, ir išsprendę mūsų valdovo, reikalą, taip pat jų myl-s-toms tam teisėjus duosime, kurie, ten atvykę, abiems jų mylستų šalims vi-same kame galutinai teisingumą įvykdys.

Rašyta Krokuvoj, 1525 metais, liepos mėnesio 13 dieną, indiktas 13.

Prie to rašto pridėta karaliaus ranka.

Hornostajus, raštininkas.

202. Apie Palenkės vaivados, pono Jonušo Kostevičiaus bylą su Vilniaus vaivada, ponu Goštautu, dėl Slobodkos ir Čičevičių dvarų.

Žygimantas ...

Palenkės vaivada, mūsų maršalkai, Kauno seniūnui, Ožos ir Perelomlio, ir Radūnės laikytojui, ponui Jonui Stanislovaičiui Kostevičiui.

Kai esi pirmiau siuntęs pas mus, skūsdamasis Vilniaus vaivada, kanceliu, Belsko ir Mozyriaus seniūnu, ponu Albertu Martynaičiu Goštautu, tariamai jo mylsta laikytų Slobodkos ir Čičevičių dvarus, tavo nuosavybę, nežinia kokių pagrindu. Dėl ko gi mes buvom davę tau jo mylستai [adresuotą] mūsų raštą: gal gi jo mylsta kokius raštus, tai patvirtinančius, pas save turėtų. Mes liepėme jo mylستai tuos patvirtinančius mūsų raštus jų mylostoms ponams tarėjams pateikti ir tai su tavim išspręsti. Tačiau šiuo metu atsiuntė pas mus ponas Vilniaus vaivada, ponas Goštautas [pasiuntinį], pranešdamas, kad jo mylsta tuos dvarus pirkto už nemažą pinigų sumą iš tų dvarų tėvonio, velionio pono Veštarto. Kaip gi mes, atsižvelgdami į jo mylostos pirkinį ir pirkimo raštą, tuos dvarus jo mylستai patvirtinam amžiams mūsų privilegija. O kadangi jo mylsta tuos dvarus laiko pagrįstai, o šis reikalas liečia mūsų privilegiją, todėl nesant mums Lietuvos Didžiojo Kunigaikštystėj negali niekas privilegijų mūsų laužyti. Ir taip mes dėl tos priežasties šį reikalą atidedame iki mūsų laimingo, jeigu duos Dievas, atvykimo į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę, ir tų patvirtinančių raštų mūsų ponams tarėjams pateikti jo mylستai neliepiam; ir tu gi apie tai žinotum ir į mūsų jų mylostų ponų tarėjų teismą mūsų raštu, kurį mes anksčiau to tau davėm, jo mylostos nešauktum. O kai, duos Dievas, valstybėj mūsų – Lietuvos Didžiojo Kunigaikštystėj – būsim, mes liepsim jo mylستai tuos patvirtinančius tiems dvarams raštus mums pateikti ir, pažvelgę į tuos patvirtinimus, įvykdysim tai, kas mums atrodys ten teisinga.

Rašyta Krokuvoj, 1525 metais, liepos mėnesio 8 dieną, indiktas 13.

Hornostajus.

Tas pats [raštas] ta pačia tvarka visiems ponams.

Trumpi publikacijos komentarai

Čia publikuojami iš Lietuvos Metrikos 4-osios “Teismų bylų knygos” aktai puikiai atspindi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau: LDK) feodalinės visuomenės kasdienybę. Tarp dviejų stambiausiųjų LDK feodalo, jų

šeimų vyksta nuolatiniai vaidai, dažnai pereinantys į atvirus smurtavimus, abipusius užpuolimus, su žmonių aukomis ir kraujo praliejimu. Į šiuos vaidus ir atvirą kovą įtraukiamos didelės jų valdinių, vasalų, smulkių feodalų, ir net valstiečių grupės. Šie vaidai ir kova prasidėjo ne dabar (t. y. ne 1525 m.), kuriais datuojamos šios bylos. Ją pradėjo dar Alberto Goštauto galingasis senelis Jonas ir Jono Radvilos senelis Mikalojus Radvila. Bet ji ypač išsižiebė Albertui Goštautui 1519 m. tapus Trakų vaivada. Mikalojus Mikalojaitis Radvila Jaunesnysis, tuo metu buvęs Vilniaus vaivada ir kancleris, nepritaręs šiam didžiojo kunigaikščio Žygimanto Senojo paskyrimui, pradėjo prieš Albertą Goštautą kovą. Jau 1521 m. skundėsi Albertas Goštautas Žygimantui Senajam, kad Mikalojaus Radvilos žmonės puldinėja jo dvarus, kankina ir užmušinėja valdinius: "...visaip plėšikavo ir garbingas žmonas iš vyrų ėmė, ir merginas nekaltas išžagino, ir daug vyrų ir moterų, ir vaikučių mažų mirtinai primušė, o kitus pačius pagrobė ir į nelaisvę vedė, lyg totoriai (головами поймавши, и в полон вели бы татарове), o kiti išsipirko, lyg tai iš priešo rankų"². Kartais tokių antruolių metu buvo užpuolamas ir pats Albertas Goštautas, jo rūmai³.

Suprantama, kad Albertas Goštautas, jo žmonės irgi nelikdavo "skolingi". Kova ir vaidai kiek aprimo po 1522 m. sausio mėnesio, po galingojo kanclerio Mikalojaus Radvilos minties ir paskyrimo į šios aukščiausios valstybės pareigas Alberto Goštauto. Tačiau, kaip matom iš pirmų dviejų bylų, kiek atsigavę po vyro ir tėvo mirties ir per didelius barnius pasidaliję jo didžiulį palikimą, našlė Elžbieta Bagdonaitė ir jos sūnūs (Mikalojus, Žemaitijos vyskupas, Jonas, pataurininkis, po 1535 m. Žemaitijos seniūnas, ir Stanislovas) po kelerių metų vėl atnaujino kovą. Ypač agresyviai elgėsi Jonas. Taip kovojama magnatų, kaip ir smulkiųjų feodalų, dėl to paties – dėl žemės lopinėlio: ežių ir ribų. Magnatams, žinoma, dar svarbu ir valdžia.

Dėl to paties, kaip matom iš trečios bylos, bylinėjosi Albertas Goštautas ir su kitu didiku – Palenkės vaivada Jonušu Kostkevičiumi.

Įdomiausia, kas išryškėja iš pirmųjų dviejų bylų, tai didžiojo kunigaikščio valdžios silpnumas, jo įsakymų visiškas nevykdymas ir nepaisymas, ir po tokio nepaisymo didysis kunigaikštis vėl tik priekaištauja, apsiriboja vien šiuo priekaištu: "Ir tu, nepaisydamas to rašto ir mūsų laido, jokių teismu su jo mylysta nesibylinėjęs, tokią drąsą prieš mūsų, valdovo, įsakymą, prieš mus turi, kad tokius grasinimus jo mylistai, ponui vaivada, mūsų aukštajam tarėjui (pareigūnui) darai, kokių daryti tau nederėtų ..." Taigi bylos atspindi du būdingiausius LDK feodalinės visuomenės bruožus: nuolatinį feodalų tarpusavio vaidus ir kovas, pradedant stambiausiais valstybės pareigūnais ir žemvaldžiais, ir antra, didžiojo kunigaikščio valdžios silpnumą.

¹ Центральный государственный архив древних актов. Ф. 389. Эд. хр. 224. Šie Lietuvos Metrikos 4-os "Teismų bylų knygos" aktai, atrodo, nebuvo skelbti, juolab versti į leituvių kalbą.

¹⁻¹ Žodis здоров(ь)я pažymėtas skaičiumi 2, небеспечон – skaičiumi –1, своего – skaičiumi –3.

² Малиновский И. Сборник материалов относящихся к истории панов рады Великого Княжества Литовского. Томск, 1901. С. 397.

³ Ten pat. P. 393.

STANISLOVAS LAZUTKA, RASA MANKUVIENĖ

**LAW-CASES OF ALBERTAS GOŠTAUTAS
VERSUS WIDOW AND SONS OF MIKALOJUS MIKALOJAITYS RADVILA JR.
AND VERSUS JONUŠAS STANISLOVAITYS KOSTEVIČIUS**

S u m m a r y

The three presented law cases from the 4th "Court Record Book" of the Lithuanian Metrica, serve as an excellent reflection of the mode of life of the Feudal society in the Grand Duchy of Lithuania. The two outstanding families including their subjects were involved in a permanent quarrel often accompanied by open violence, bloodshed, and human victims. This quarrel and fight had begun long before the date of the cases, i.e. in 1525. It had been initiated by the grand-fathers of Albertas Goštautas and Jonas Radvila; the mighty Jonas Goštautas and Mikalojus Radvila. The fight especially flared up in 1519, when Albertas Goštautas was appointed Voivode of Trakai. Mikalojus Mikalojaitis Radvila Jr., the then Chancellor and Voivode of Vilnius, did not approve this appointment made by Grand Duke Žygimantas the Old, and began fighting with Albertas Goštautas. The third presented case indicates that Albertas Goštautas also went to law with another magnate, Jonušas Kostevičius.